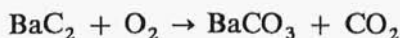
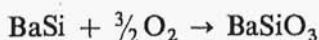
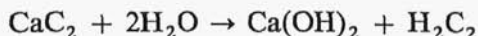
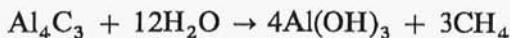

rych przekształcają się w odpowiednie sole tlenowe czy fluorowe (często procesy te są komplikowane przez reakcje następce), np.:

Praktycznie wszystkie aniony węglowców wykazują cechy zasadowe w stosunku do reagentów kwasowych, będących donorami kationów wodorowych, lecz tylko aniony węgla wiążą kationy H^+ i przekształcają aniony w odpowiednie węglowodory, bez zmiany stopnia utlenienia węgla, np.:

Pozostałe węglowce, o mniejszej elektroujemności od wodoru, po związaniu kationu wodorowego, zmieniają kierunek polaryzacji wiązania, pary elektronowe anionu zostają związane z kationem wodorowym, nabierając cech ligandu H^- , kationy wodorowe stają się utleniaczami, np.:

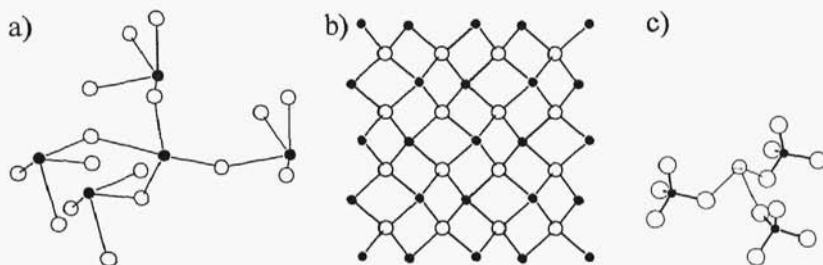

Aniony Si^{4-} w tej reakcji są reagentami zasadowymi i redukującymi, a kationy amonowe kwasowymi i utleniającymi. Aniony o $e_v < 8$ winny również wykazywać cechy kwasowe połączone z dysproporcjonacją red-ox, jak analogiczne drobiny bardziej elektroujemnych pierwiastków. Brak jest jednak danych doświadczalnych dla zobrazowania tego typu przekształceń.

3.3.5.4. Jednopierwiastkowe kationy węglowców

Węglowce tworzą wyjątkowo mało kationów. Jedynie najmniej elektroujemne pierwiastki cyna i ołów tworzą proste kationy Sn^{2+} i Pb^{2+} , które występują w postaci akwojonów w roztworach wodnych oraz w jonowych związkach krystalicznych. W związkach z kationami Sn^{2+} występuje jednak znaczny udział wiązania kowalencyjnego, a para elektronowa kationu pełni rolę strukturalną. Fluorek cyny(II) i tlenek cyny(II), w których należałoby oczekiwać największego udziału wiązań jonowych, mają budowę charakterystyczną dla związków

kowalencyjnych. Fluorek cyny(II) jest układem skondensowanych przestrzennie jednostek SnF_4^{2-} (rys. 136a). Tlenek cyny(II) jest również związkiem kowalencyjnym o budowie warstwowej, warstwa jest zbudowana ze skondensowanych ψ -piramid o podstawie kwadratowej, mających w pozycji aksjalnej wolną parę elektronową, zwróconą na przemian w sąsiednich jednostkach w górę i w dół warstwy (rys. 136b). Również w soli SnSO_4 rdzeń cyny wypełnia swoje stany walencyjne sp , wiążąc trzy ligandy tlenkowe anionów SO_4^{2-} , a czwarty wypełnia wolna para elektronowa (rys. 136c).

Rys. 136. Budowa związków z Sn(II) : a) powiązanie elementów SnF_4^{2-} w SnF_2 , b) warstwowa struktura SnO , c) otoczenie kationów Sn^{2+} w SnSO_4

Kation Pb^{2+} w solach z anionami fluorowców tworzy w fazie stałej struktury typowe dla połączeń jonowych. W PbF_2 kation Pb^{2+} ma koordynację sześcienną (struktura CaF_2) z odległościami Pb-F wynoszącymi 257 pm. W innej odmianie ma jeszcze większą liczbę koordynacyjną wynoszącą 9. W PbCl_2 i PbBr_2 o strukturach przestrzennych i PbI_2 o strukturze warstwowej, kationy Pb^{2+} mają otoczenie ośmiościenne z odległościami Pb-X wynoszącymi odpowiednio dla tych soli 286–308 pm, 295–329 i 322 pm. Tlenek ołowiu PbO , siarczek PbS i selenek PbSe mają warstwowe struktury kowalencyjne typu SnO , chociaż znane są również odmiany PbS , PbSe i PbTe o jonowych strukturach typu NaCl z liczbą koordynacyjną 6.

Kationy Sn^{2+} i Pb^{2+} w reakcjach chemicznych mogą być utleniaczami (ox), redukując się do faz metalicznych. Mogą one, ze względu na wysokie wartości potencjałów normalnych, być wydzielone elektrolitycznie z roztworów wodnych lub zredukowane, np. za pomocą metalicznego cynku (redukowane wodorem *in statu nascen-*

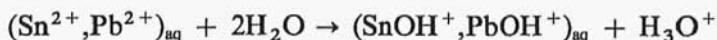
di). W fazie stałej można je zredukować do faz metalicznych, np. działaniem C lub CO na tlenki,

Kationy Sn^{2+} i Pb^{2+} wykazują również, szczególnie Sn^{2+} , cechy reduktorów sprzężonych. Utleniają się do maksymalnego stopnia utlenienia, wiążąc jednocześnie proste ligandy, np.:

Mają one również dość silne właściwości kwasowe, zwłaszcza Sn^{2+} . W roztworach wodnych ulegają hydrolizie

Wartości wykładników stałych hydrolizy wynoszą dla Sn^{2+} 2,1, a dla Pb^{2+} 6,15.

3.3.6. Pierwiastki III grupy, borowce

3.3.6.1. Ogólna charakterystyka borowców

Do trzeciej grupy pierwiastków bloku *sp*, o trójdodatnich ładunkach rdzeni, należą: bor, glin, gal, ind i tal. Charakterystyka rdzeni tych pierwiastków jest podana w tabl. 44.

3.3.6.2. Jednopierwiastkowe związki i drobiny boru

Bor tworzy fazy jednopierwiastkowe o unikalnej budowie. Zbyt mała ilość elektronów przypadająca na jeden rdzeń boru nie pozwala na wypełnienie jego stanów walencyjnych *sp* wiązaniami dwuelektronowymi. Jednocześnie duża elektroujemność boru nie pozwala na pełną ich delokalizację i utworzenie fazy metalicznej jak u pozostałych pierwiastków tej grupy. Stąd struktury związków jednopierwiastkowych jakie tworzy bor mają charakter pośredni pomiędzy fazami metalicznymi i kowalencyjnymi. Rdzenie boru tworzą wiązania z deficytem elektronów – albo dwuelektronowe trójęcentryczne, albo wieloelektronowe zdelokalizowane w obszarze większej liczby rdzeni boru, tworząc klastery, które następnie są wiązane za pomocą normalnych dwuelektronowych wiązań kowalencyjnych.